

kentte son yaz

ROMAN

Gianfranco
Calligarich

3. BASKI
ÇEVİRİ: EREN CENDEY

can
modern

GIANFRANCO
CALLIGARICH

KENTTE SON
YAZ

Can Modern

Kentte Son Yaz, Gianfranco Calligarich
İtalyanca aslından çeviren: Eren Cendey

L'ultima estate in città

İlk (bu çeviride kaynak alınan) basım: Bompiani, 2016

© 2019, Giunti Editore S.p.A., Bompiani, Firenze-Milano.

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

www.giunti.it

www.bompiani.it

1. basım: 2022

3. basım: Ocak 2024, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Nükhet Polat

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Alper Zeki

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-5819-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

GIANFRANCO
CALLIGARICH

KENTTE SON
YAZ

ROMAN

İtalyanca aslından çeviren

Eren Cendey

♥can

GIANFRANCO CALLIGARICH, Trieste kökenli kozmopolit bir ailenin çocuğu olarak 1947'de Asmara, Güney Afrika'da doğdu. Çocukluđu Milano'da geçti, ardından Roma'ya giderek gazetecilik ve senaryo yazarlığı bölümlerinde okudu. Gazetecilik faaliyetlerinin yanı sıra İtalyan televizyon kanalı RAI için çok sayıda başarılı senaryo yazdı. 1994'te Roma'da XX Secolo adıyla bir tiyatro kurarak oyunların senaryo yazarlığını ve yönetmenliğini üstlendi. 1973'te yayımladığı ve kısa sürede külte dönüşen romanı *Kentte Son Yaz*'ın yanı sıra *Posta prioritaria* (Acele Posta Servisi, 2002), Premio Bagutta Ödülü'ne layık görülen *Privati abissi* (Kişiyeye Özel Uçurumlar, 2011), *Principessa* (Prenses, 2013), Viareggio-Rèpaci ve Fiuggi ödülleriyle layık görülen *La malinconia dei Crusich* (Crusich Ailesinin Melankolisi, 2016), *Quattro uomini in fuga* (Dört Adam Firarda, 2018) ve *Una vita all'estremo* (Uçlarda Bir Yaşam, 2021) romanlarını yayımladı.

EREN CENDEY, İtalyan Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü bitirdi. Susanna Tamaro'nun bütün kitaplarının yanı sıra Italo Calvino, Cesare Pavese, Valerio Massimo Manfredi, Roberto Calasso, Dino Buzzati, Marlo Morgan, Daria Bignardi, Margaret Mazzantini, Umberto Eco ve Elena Ferrante gibi yazarların pek çok eserini Türkçeye kazandırdı.

Sara Calligarich'e

“Yaşayan varlıklar üzerine inen ilk büyük felaket
sel değil kuraklık oldu.”

Sandor Ferenczi

“Yükselip alçalarak geçti yaşlılığının ve gençliğinin
duraklarından. Anaforda dönerken.”

T.S. Eliot¹

1. T.S. Eliot, *Çorak Ülke*, çev. Yaşar Güneç, Yaba Yayınları, İstanbul, 2011.
(Ç.N.)

[İtalyan] Yayıncının Notu

Son yıllarda bir kült kitap haline gelen bu roman eşi benzeri olmayan bir yayıncılık örneğidir. 1973 yılında “Yayımlanmamış Eserler” yarışmasını kazanarak Garzanti Yayınevi tarafından on yedi bin adet basılmış ve tümü bir yaz içinde satılıp tükenmiştir. Sonra pazardan yok olmuş ve üç kuşak okur, sahaf ve kitapçı tarafından peşine düşülmüştür; 2010 yılında üniversite tezlerine konu olunca ve bazı kitap kulüplerinde üyeler arasında doluşturılmaya başlanınca Aragno Yayınevi tarafından büyük yankı uyandırarak basılmış ve okurlar arasında müthiş bir keşif duygusu yaratmıştır. O baskı da tükenince internet üzerinde aramalar sürmüştür ama kitap kısa sürede bulunmaz hale gelmiştir. İşte bu nedenle Bompiani, kırk dört yıl içindeki üçüncü yayınevi olarak kitabı saklandığı yerden tekrar çıkarmıştır.

1

Hep böyle olur. Kişi bir kenarda kalmak için elinden geleni yapmıştır, derken günün birinde, nasıl olduğunu anlamadan kendini doğrudan sona götüren bir hikâyenin içinde bulur.

Bana kalsa yarışa katılmamak için elimden geleni yapardım. Her türlü insan tanımıştım: Hedefine ulaşmış insanlar, henüz harekete geçmeyi bile becerememiş insanlar... ama eninde sonunda yüzümde beliren tatminsizlik duygusunun nedeni, hayatı izlemekle yetinmenin en iyisi olduğuna hükmetmiş olmamdı; ne var ki geçen yılın ilkbaharının başlarında yağmurlu bir günde berbat bir şekilde parasız kaldığımda bunu hesaba katmamış olduğumu fark ettim. Bu tür şeylerin hep olageldiği üzere, geri kalan her şey kendiliğinden gelişti. Kimselerle bir derdim olmadığını hemen açıkça söyleyeyim, elime gelen kartları oynadım. Hepsi bu.

Bulduğum bu körfez muhteşem. Denize yüz metre kadar uzanan kayalıkların tepesinde bulunan Arap kalesi körfezi tepeden seyrediyor. Uzun sahile baktığım zaman kumsalın göz kamaştırıcı şeridinin Akdeniz'e özgü bodur makileriyle çevrelendiğini görüyorum. Daha uzakta bu mevsimde ıssız olan üç şeritli anayol, tünelleriyle güneşin altında ışıldayan kayalık dağları delip geçiyor. Gökyüzü masmavi, deniz temiz.

Mesele bunlarsa, daha iyi bir yer seçemezdim.

Denizi her zaman sevdim. Gençliğimden beri gözümün kumsallarda olmasının altında sanırım dedemi gençliğini Akdeniz'deki şileplerde çalışarak geçirmeye yöneltti dürtü vardır; dedem daha sonra kasvetli Milano kentine yerleşmiş, bir ev dolusu çocuk yapmış. Bu dedemi tanıdım. Sayısız torun çocuğuyla çevrili yaşayan gri gözlü bir Slav'dı. Bir araya getirmeyi becerebildiği son sözlerle bir avuç deniz suyu istedi; en yaşlı oğul olan babam Filateli dükkânını kızlarından birine emanet edip otomobille Genova'ya doğru yola çıktı. Ben de onunla gittim. On dört yaşımdaydım ve bütün yol boyunca tek kelime konuşmadığımızı anımsıyorum. Babam zaten pek konuşkan sayılmazdı, okulda yarattığım sorunlarla ona dert olan benim ağzımı açmamam hayırlı olurdu. Denize doğru uzanan ve sadece bir şişe su doldurmaya yeten süresiyle yolculuklarımızın en kısası, döndüğümüzde dedemi bilinçsiz bulduğumuz için de en yararsız. Babam şişedeki suyla onun yüzünü yıkadı ama dedem pek sevinmiş gibi görünmemişti.

Yıllar sonra beni Roma'ya sürükleyen nedenlerden biri denize yakınlığı oldu. Askerlik görevimden sonra hayatta ne yapacağım ile ilgili sorunla yüzleştim ama çevreme bakındıkça karar almam daha da zorlaşıyordu. Arkadaşlarımın üniversite bitirmek, evlenmek, para kazanmak gibi gayet kesin kararları vardı ama bunlar bende tiksinti uyandıran hedeflerdi. Milano'da paranın her şeyden önde geldiği yıllardı, Ekonomik Mucize adıyla bilinen ulusal düzeydeki bir tür kumardan ben de payıma düşeni almayı başardım. Arada sırada ince eleyip sık dokuyarak ciddi denemeler yazdığım ve karşılığını asla yeterince alamadığım edebiyat-tıp dergisi Roma'da bir iletişim bürosu açmaya karar verince beni de muhabir olarak gönderdi.

Annem evden ayrılmamı engellemek için her türlü yolu denediyse de babam tek söz etmedi. Topluma uyum sağlama çabalarımı, genç yaşlarında şirket memurları olan efendi insanlarla evlenen ablalarımın başarılarıyla karşılaştırarak izlemiş, benim dedemin yolculuğundaki gibi suskun kalışımı görmüştü. O ve ben hiç konuşmazdık. Bunun kabahati kimindi hatta bir kabahatten söz edilebilir miydi bunu bile bilmiyorum ama içimde öyle bir his vardı ki onunla doğrudan konuşarak yüzleşseydim onu bir şekilde yaralamış olacaktım. Savaş, ikinci olanı, onu uzaklara göndermişti ve iyi bilinen her türlü koşulunu ondan da esirgememişti; zaten savaşa giden hiç kimse yuvasına eski haliyle dönememişti. Mağrur suskunluğuna karşın her zaman bir şeyi unutturmak ister gibi bir hali vardı, belki de eve paramparça dönüşünü, iri cüssesinin elektroşok altında kıvranış sahnesine bizi tanık edişini unutturmak istiyordu. Bir şekilde öyleydi ve çocukluğumda onun antikahramanlara yaraşır işini, düzen aşkını, nesnelere olan abartılı saygısını asla bağışlayamıyordum; savaştan eve döndüğü ilk gün eski bir mutfak sandalyesini sonsuz bir sabırla onarmaya girişmek için nasıl dehşet dolu bir faciaya tanık olmuş olduğunu anlamaktan âcizdim. Aradan otuz yıl geçtikten sonra bugün bile sabır, başını dik tutma, soru sormama gibi askeriyeden kalma bazı özelliklerini korur, bana başka bir şey vermemiş olsa bile çocukluğumda onun yanında yürürken hissettiğim cesaret duygusunu hiçbir şey geri alamaz. Bugün hâlâ babamın attığı adımlar beni çocukluğuma en hızla götüren ipuçlarıdır ve şu anda çevremi saran yeşillikler içinde bile bir mucizeyle onun yanına dönsem ilk anımsayacağım yine onun bitkinliğe bağlılığı olan, ulaşım amaçlı uzun yürüyüşler yapmış, şu ya da bu şekilde onu yuvasına döndürmeyi başarabilmiş olan sert ve yumuşak adımları olur.

Sözün özü Roma'ya gitmek üzere yola çıktım, babam hiç beklenmedik biçimde gururundan feragat ederek beni tren istasyonuna kadar uğurlamaya, hatta tren kalkana kadar peronda beklemeye kalkışmasaydı her şey yolunda gitmiş olacaktı. Uzun, katlanması zor bir bekle-yiş oldu. İri yüzü gözyaşlarını zapt etmeye çalıştığı için alev alev yanıyordu. Her zamanki gibi birbirimize sessizce bakıyorduk ama birbirimize elveda dediğimizi bili-yordum, elimden gelen tek şey trenin bir an önce kalk-ması ve şimdiye dek hiç görmediğim o yürek paralayıcı bakışları arkamda bırakabilmek için dua etmekte. Kaldı-rımda, ilk kez benden daha alçakta duruyordu, peronun sonundaki trafik ışığına kaçamak bakışlar atmak için ba-şını sürekli çevirdiğinde tepesindeki saçların ne kadar seyrekleşmiş olduğunu fark ettim. Sanki bir darbeyi gö-ğüslemeye hazırlanmış gibi bacaklarını ikiye ayırmış dimdik duruyordu, ellerini paltosunun cebine sokmuş-tu, gözleri parlak, yüzü kırmızıydı. Tek erkek çocuk ol-mamın bir anlam taşıdığını sonunda idrak ettiğimde ve tam ağzımı açıp onun yanına inerek hayatlarımızı mah-vetmeden düzene sokmanın bir yolunu bulabileceğimizi haykırmaya niyetlenmişken tren olduğu yerde şöyle bir sallandı, sonra hareket etti. Böylece bir kez daha ondan sessizlik içinde koparıldım. Tren hareket ettiğinde onun koca bedeni de sarsılmaya başlamıştı. Sonra uzaklaşırken küçülüşünü izledim. Yerinden kıvıldamadı, tek bir ha-reket yapmadı. Sonra tümünden görünmez oldu.

Saygınlık dönemim çok sürmedi. Bir yıl sonra işten çıkarıldım, dürüst olmam gerekirse işim daha kısa da sü-rebilirdi. Dergi onu filizlendiren mucizeyle birlikte ke-penk indirmeden önce işten son çıkarılan, Roma yayınından sorumlu edilgen kişi oldu. Görevimin dergiye reklam bulmak ve hekimlerin edebiyat konusundaki anlaşılmaz

hassasiyetlerini hoşnut etmek amacıyla birkaç makale yazmak olduğu ofisim Tiber Nehri kemeri arkasındaki Umberto döneminden kalma villaların birindeydi, odam kırmızı kumaşla kaplanmış mobilyalarla döşenmişti.

Binanın sahibi Sant'Elia Kontu Giovanni Rubino el-lili yaşlarında, rahat ve biraz yapmacık davranışları olan seçkin bir beydi. Başlangıçtaki mesafeli tavrı arada sırada bahçe kapısını açıp leylaklarının kokusunu bana duyurmaktan ibaretken zaman içinde masamın önündeki kol-tuğa yerleşip sohbetler açmaya, hatta mali durumuyla ilgili sırlar vermeye kadar uzanan samimi sohbetlere kadar uzandı. Bana bütünüyle mahvolduğunu söyledikten sonra birbirimize sen diye hitap etmeye karar verdik.

Karıyla evin arka bölümünde yaşıyordu; sarışın, tombul ve kocasının sıkıntıları yüzünden tedirgin bir kadındı, kapıyı sadece ekmekçi çocuğa açıyordu, bir kez kapıyı açmaya gittiğinde salondaki şahane altın yaldızlı antika masaya haciz koymaya gelen bir adamla burun buruna geldiğinden beri de ben onların beceriksiz sekreterleri rolünü üstlenmiştim. Bu işi de seve seve yapıyordum. Özellikle de adam için. Eliyle şakaklarında kırılmış saçları düzelterek, sonra dirseklerinin ani bir hareketiyle bembeyaz gömleğinin manşetlerini ceketinin kollarından çekerek odama girdiğini görmek hoşuma gidiyordu. "Haydi bakalım!" diyordu. "Neler yapıyor burada, çalışılıyor mu?" Ben de daktilomun kapağını kapatıyor ve şişeyi çıkarıyordum. Bir Milano'lunun yapacağı üzere mali sorunlarından asla söz etmezdi; sadece hoş, aristokrat konulardan, göz önündeki insanlardan, özellikle de kadınlardan ve atlardan bahis açardı ve bazen de gözle-rini ışılatan müstehcen fıkralar anlatırdı.

Yazın gelişiyle salonda oturmayı alışkanlık edindik, güneş evin o kısmını terk edince götürülmüş mobilyaların duvarlarda bıraktığı açık gölgeleri arasında kont kuy-

ruklu Steinway piyanosunun başına oturuyordu, ben de geriye kalan son divana gömülerek onu dinliyordum. Her öğleden sonra, ilk notaları iştir iştir bara telefon edip buzlu biraları sipariş ediyor ve yanına gidiyordum. O orada oluyordu, çaresiz bir halde. Üzerinde eski ipek sabahlığıyla repertuvarını eşeliyor, annemden duyduğum eski şarkıları, Gershwin ve Cole Porter parçalarını ama özellikle de adı “Roberta” olan eski bir Amerikan şarkısını çalıyordu. Kimi zaman birlikte söylüyorduk.

O yılın ilk sonbahar gününde ofisi kapatan mektup geldi. Haberi konta verdiğimde piyanoya dayandı ve gü-lümsedi: “Pekâlâ canım,” dedi. “Ne yapacaksın şimdi?” Böyle dedi ama bunun onun için ölümcül bir darbe olduğunu anlamam gerekirdi. İki gün sonra evrakımı toparlarken kapı çalındı, kararlı görünen dört işçi piyanoyu sırtlanıp götürdü. Onu bahçe kapısından çıkarmakta zorlandılar ve belli ki yaşlı Steinway’i duvara çarptılar; sokaktan bir tür cenaze marşı iştirilir gibi oldu. Kont işlem boyunca odasından çıkmadı ama kontesin elini sırkarken onun son derece üzgün olduğunu hissettim; ben de çıkıp gittim, geriye baktığımda kontun pencerede elini kaldırmış, bana veda ettiğini gördüm. Davranışında öyle bir soyluluk vardı ki ben de buna uygun düşen şekilde yanıt verdim. Çantamı kaldırırma bıraktım, öne eğilerek selam verdim.

Ofisin kapanmasından sonraki birkaç gün boyunca otel odamda geleceğim üzerine kafa yordum. Dergi aracılığıyla tanıştığım kişilerden gelen tek iş teklifi şehir dışındaki bir ecza firmasına aitti; sabahın dokuzundan akşamın altısına kadar reklam yazıları yazacaktım. Başka bir iş çıkmasını bekledim. Dört bir yanı kuşatılmış bir aristokrat gibi.

Her gün denizi seyretmeye gidiyordum. Cebime bir kitap sokuyor, Ostia Metrosu’na biniyor ve günün geri

kalanını kumsaldaki küçük lokantada oturup okumakla geçiriyordum. Sonra şehre dönüyor, Navona Meydanı çevresinde dolaşıyordum; oralarda benim gibi boş gezen ama entelektüel, bakışlarında beklenti olan, yüzlerinden sığınmacılık akan tiplerle arkadaşlık kurmuştum. Roma bizim kentimizdi, bize hoşgörülü davranıyordu, okşuyordu bizi; sonunda ben de gelip geçici işlere, aç geçirilen haftalara, bir tür habis karaciğer hastalığı yüzünden öldürülmüş ve kurutulmuş gibi görünen gıcırtilı ve sarımsı mobilyalarla döşeli karanlık ve rutubetli otel odalarına rağmen Roma'nın yaşayabileceğim tek yer olduğuna kanaat getirmiştım. Gene de o yılları düşündüğümde odağında sadece birkaç çehre ve birkaç olay belirliyordu, çünkü Roma anıları yakıp tutuşturana özel bir esriklik barındırır içinde. Roma bir şehirden çok, sizin gizli bir yönünüzdür, saklı bir canavardır. Onunla ortalama ölçütler söz konusu olmaz, ya büyük bir aşk yaşarsınız ya da çekip gitmeniz gerekir çünkü bu tatlı canavar sevilme ister. İster Güney'in yeşillikli, tırmanılan yollarından ister Kuzey'in inişli çıkışlı caddelerinden ya da ruhunuzun uçurumlarından gelmiş olun, sizden istenecek tek ayakbasta ücreti bu olacaktır. Sevildiğinde kendini arzu ettiğiniz şekilde sunacaktır; hak edilmiş mutluluğunuzun kıyısında kendinizi şimdinin okşayan dalgaları arasında süzölmeye bırakmaktan başka bir şey düşmeyecektir size. Işıkların delip geçtiği yaz akşamları, coşkun ilkyaz sabahları, kafelerin, kızların etekleri misali rüzgârla uçuşan masa örtüleri, keskin kışları, bitmek bilmeyen, savunmasız ve hasta, adımlarınızın ses çıkarmayacağı dökülmüş yaprak yığınlarıyla sonbaharlar, tümü emrinize amade olacaktır. Ve gözleri kör eden merdivenleri, gürültülü çeşmeleri, bakımsız tapınakları ve tahttan indirilmiş tanrıların gece sessizlikleriyle zaman her anlamını yitirecektir; size kalan saatleri çocukça ileri sarmak

Gianfranco Calligaris'in 1973'te yayımladığı ve kısa sürede k ltleşen sürükleyici romanı, okurlarını 1960'ların sonlarına, Federico Fellini'nin *Tatlı Hayat*'ını anıştıran, adeta bir karakter gibi öne çıkan bir Roma'ya götürüyor. *Kentte Son Yaz*, antikahraman Leo Gazzarra'nın usta bir kara mizahla kurgulanmış hik yesini anlatıyor. Leo, Milano'dan Roma'ya taşınmıştır. Otuzlarının başında, aylak, toplumun birey için öngördüğü düzenli ve kurumsal yaşam biçimlerini reddeden bir karakter, bir tür "tutunamayan" dır. Arada sırada edebiyat dergilerine yazılar yazarak ve *Corriere dello Sport* gazetesinde transkripsiyon yaparak  -beş kuruş kazanır ancak tüm meteliksizliğine rağmen kentin kaymak tabakasıyla, yazar izerlerle, sanatçılarla aynı ortamlarda bulunup tatlı hayatı da yaşar. Bir partide tanışıp  řik olduğu Arianna'yla birlikte, canlılığını günün yirmi dört saati koruyan Roma'nın sokaklarını, barlarını, gözde buluşma mek nlerini, plajlarını gezer, bolca içer, arada bir içkiyi bırakır, sonra yeniden başlar. Ne var ki Leo tüm bu canlılığın ortasında içindeki boşluğu doldurmakta zorlanır.

#italyanedebiyatı #roma #tatlıhayat #aşk #yazaşkısı #bohemhayat

